

3. Talmy, L. Attention Phenomena // The Oxford handbook of cognitive linguistics / edited by Dirk Geeraerts and Hubert Cuyckens. NJ: Oxford University Press, 2007. P. 264–293.

4. Taylor, J.R. Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory. Oxford: Clarendon Press, 1995.

Бондар Ангеліна Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: Ознамець Галина

Олександрівна, старший викладач кафедри
правничої лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ

МОВА ПРАВА

Предметом вивчення є мова права як комунікативно-галузева підсистема літературної мови з характерними лінгвостилістичними і структурно-жанровими ознаками, зумовленими специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній. Основні функціонально-стильові різновиди правничої мови автор характеризує з таких позицій: сфера функціонування, приналежність до певного функціонального стилю та підстилю, жанру, специфічні стильові риси, репертуар мовних засобів.

Сьогодні феномен мови права є об'єктом вивчення низки наук: юридичних (загальна теорія держави і права, філософія права, історія держави і права, логіка права, юридична герменевтика, юридична техніка), філологічних (теорія мовної комунікації, стилістика, термінознавство, лексикографія, семасіологія, історія мови, прикладна лінгвістика, культура мови, судова риторика), а також формальної логіки, інформатики, філософії, соціології, історії, дипломатики, текстології тощо. Кожна з цих наукових галузей досліджує мову права доволі специфічно, розглядаючи феномен вербального втілення правової думки з різних позицій, у різних аспектах і площинах, за допомогою притаманних кожній науковій галузі наукових підходів і методів. Мова права послуговується засобами різних функціональних стилів, серед яких найважливішими є: офіційно-діловий (обслуговує сферу внутрішнього і міжнародного законодавства, правозастосування, судочинства, нотаріату, діловодства), науковий (сферу правничої науки й освіти), публіцистичний (засоби масової юридичної інформації, правова освіта населення, судові промови) та розмовний (сфера переважно неофіційного професійного спілкування юристів). Ці основні функціональні різновиди правничої мови згідно з тематикою і жанровою класифікацією юридичних текстів поділяються на підстилі.

Так, в офіційно-діловому стилі є підстилі: законодавчий (конституція, закон, постанова, указ, декрет, кодекс та ін.),

дипломатичний (договір, угода, конвенція, декларація, меморандум, нота та ін.), судово-правовий (позов, апеляція, протокол допиту, обвинувальний висновок, та ін.), адміністративно-канцелярський (довідка, контракт, доручення, звіт, службовий лист та ін.). Офіційно-діловий стиль юридичного мовлення, відображений передусім у текстах юридичних документів, характеризується сукупністю таких основних стильових рис (одночасно й вимог до нормативно-правових актів): офіційність, точність, однозначність, стандартизованість (термінології, синтаксичних конструкцій: усталених зворотів, формул, кліше; структури документа), зрозумілість, повнота змісту, логічна послідовність, аргументованість, суворота нормативності на всіх мовних рівнях, настановчо-інформативний характер приписів, безособовість, узагальненість, стилістична однорідність, емоційно-експресивна нейтральність, відсутність образності та індивідуально-авторських рис. У мові правових приписів специфічними засобами висловлення правового змісту є: юридична термінологія як система словесного вираження понять і категорій права; юридичні конструкції як логіко-правові феномени; юридична аргументація; моделювання і тлумачення норм права; юридичний текст як мовне (текстуальне) вираження юридичного мислення і репрезентації правового знання; юридично-технічні правила побудови і формулювання правових норм, дефініцій термінів, нормативно-правових актів на основі вироблених у правотворчості, юридичній науці та практиці методів і прийомів. Кожен підстиль офіційно-ділового стилю має свої специфічні ознаки, норми і правила використання мовних засобів залежно від призначення офіційно-ділового тексту та комунікативного завдання. Правнича мова у кожній із названих комунікативно-функціональних галузей характеризується певним набором специфічних рис, функцій, інвентарем мовних засобів, композиційною системою функціональних різновидів і жанрово-ситуативних).

Юридична стилістика вивчає особливості усіх розглянутих стилів, стилістичні ресурси кожного з них, закономірності функціонування мовних одиниць у межах певного функціонального стилю, підстилю, жанру, взаємодію стилів. Відповідно до кожного функціонального різновиду у правничому мовленні застосовуються певні правила добору, сполучення й організації мовних засобів з урахуванням призначення, стильової та жанрової приналежності тексту. Результати стилістичних спостережень над правничими текстами різних стилів і жанрів, їх узагальнення у спеціальних дослідженнях кожного функціонального різновиду мови права допоможуть юристам, нормопроектувальникам, юристам-лексикографам, перекладачам юридичної літератури, юристам-журналістам виявляти й оцінювати стилістичні параметри мовних засобів на рівні мовних одиниць і тексту, диференціювати стильові норми від їх порушення, доречно використовувати мовностилістичні

ресурси у різних сферах правової комунікації, досягти високого рівня мовної компетентності у фаховій сфері.

Отже, стилістичні поняття й категорії є надзвичайно важливими для вивчення як загальної специфіки мови права, так і окремих її функціональних різновидів. Визначення особливостей функціонування мови права, типологічної специфіки юридичних текстів, закономірностей використання мовних засобів у юридичних текстах різних видів і жанрів створює насамперед необхідну науково-теоретичну базу для вирішення низки актуальних прикладних завдань у сфері правотворчості і правозастосування, таких як: лінгвістичне забезпечення законодавчої діяльності; лінгвістична експертиза законопроектів; переклад юридичної літератури; створення юридичних словників та навчальної літератури; судові лінгвістичні експертизи (експертизи у документальних та інформаційних спорах; експертизи конфліктних текстів, що слугують підставою для судових позовів на захист честі, гідності та ділової репутації; авторознавча та ідентифікаційна експертизи тощо. Мова права є не тільки знаковою системою, але й невід'ємною частиною правової системи з її традиціями, особливостями логіки і функціями. Тому слушним вбачається твердження про те, що особливості мови права зумовлені особливостями самого права.

Юридичне функціонування мови – особливе середовище, в якому існують свої внутрішні закономірності, що склалися у правотворчих і правозастосувальних процесах, закріплені у спеціальних законодавчих актах чи прийняті в юридичній практиці. Воно визначається рядом факторів як лінгвістичного (внутрішні тенденції розвитку системи в синхронному і діахронному плані, тенденції до аналітизму, економії мовленнєвих засобів, дія закону аналогії), так і екстралінгвістичного порядку (причинами соціального та політичного, ідеологічного характеру тощо). Мова права є цілісною знаковою (вербальною) системою, котра покликана адекватно відображати правову дійсність сучасного суспільства. Вона призначена для фіксації, збереження і передавання юридично значущих результатів інтелектуальної (правостворювальної) діяльності.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. В. Мова права та її вивчення студентами юридичних спеціальностей у вищих навчальних закладах України // зб. матеріалів наук.-практ. конф. С. 155–158
2. Власенко Н. А. Язык права. Гос. ин-т регионального законодательства администрации Иркутской области. Иркутск : Восточно-Сибирское книжное изд-во, 1997. 176 с.
3. Зархіна С. Е. Мова права як предмет філософсько-логічного аналізу (історичний аспект): дис. на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук : 12.00.12. Х., 2005.

4. Кравченко С. П. Мова як фактор правоутворення та іаконотворення : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук. Одеса, 2000.

5. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс : навч. посіб. К. : Центр навч. літ., 2006. 592 с

6. Юрчук О. Ф. Професійне спілкування у навчальній та службовій діяльності працівника ОВС: сучасний стан та перспективи // Наук. вісн. Дніпропетр. юрид. ін-ту МВС України. 2001. № 3 (6). С. 333–340.

Бондзюх Мар'яна Анатоліївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Усачова Катерина
Сергіївна*, доцент кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат філологічних
наук

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ЩОДО СТАТУСУ МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

За часів незалежності України питання мови не зникає з порядку денного соціально-політичного життя українців. Як наслідок того, що українські землі довгий період перебували у складі різних держав, українська мова зазнавала асиміляційного впливу мов інших народів, тож сучасна мовна ситуація є складною та потребує ефективної мовної політики. Одним із численних проблемних аспектів мовної ситуації в Україні є питання мов національних меншин, які проживають у кордонах України. Це питання наразі є актуальним, оскільки стало однією з перешкод у євроінтеграційних процесах України.

Метою роботи є розгляд категорій «мовна ситуація» та «мовна політика» у їх взаємозалежності, характеристика мовної політики в Україні щодо мов національних меншин.

Мовна ситуація – це сукупність форм існування однієї мови або сукупність мов у їх територіальному й соціальному взаємовідношенні й функціональній взаємодії у межах певних географічних регіонів або адміністративно-політичних утворень. Інакше кажучи, це взаємовідношення використовуваних на певній території різних мов чи різних варіантів однієї мови. Мовна ситуація охоплює соціальні умови функціонування мови, сферу й середовище вживання мови, форми її існування [4].

Залежно від мовної ситуації держава розробляє мовну політику. Мовна політика – це свідомий і цілеспрямований вплив, який має на меті сприяти ефективному функціонуванню мови в різних сферах її застосування; сукупність ідеологічних принципів і практичних заходів